

Tillsyn av räddningstjänstens brandövningsplatser med avseende på PFAS

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	3
Syfte/Mål.....	3
Metod	3
Resultat	3
Norrköping, Åtvidaberg, Söderköping/Valdemarsvik och Linköpings kommun.....	3
Länsstyrelsen.....	4
Mjölby/Boxholms kommun	4
Motala och Vadstena kommun.....	4

Bilagor

1. Frågor till Räddningstjänsten
2. Sammanställning över brandövningsplatser och brandstationer där brandskum kan ha hanterats

Bakgrund

I flera svenska kommuner har högfluorerade ämnen, så kallade per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS), uppmätts i grundvattentäkter. Halterna har i en del fall varit så höga att enskilda brunnar och vattenverk tagits ur bruk. Högst halter har uppmätts i mark och vatten nära brandövningsplatser och flygplatser.

På många platser har brandskum med högfluorerade ämnen (AFFF-skum) använts regelbundet, vilket gäller på såväl flygplatser som räddningstjänsternas brandövningsplatser. Det är däremot inte känt om alla har använt AFFF-skum innehållande PFOS eller andra högfluorerade ämnen. Sedan den 27 juni 2008 är det förbjudet att använda PFOS och ämnen som kan brytas ned till PFOS i kemiska produkter och varor. Brandsläckningsskum som innehöll PFOS och som fanns på marknaden före den 27 december 2006 fick användas till och med den 27 juni 2011.

Syfte/Mål

Syftet med projektet var att utreda hur vi kan minimera miljöriskerna med PFAS inom räddningstjänstens verksamhet. Detta innebar bl.a. att inventera räddningstjänstens pågående och nedlagda brandövningsplatser för att ta reda på om brandskum innehållande PFOS har använts, ställa krav på miljötekniska markundersökningar med avseende på PFAS och att säkerställa att det i Räddningstjänstens lokaler och fordon inte finns kvar något brandskum innehållande PFOS.

Metod

Projektet inleddes med ett startmöte med projektgruppen (Isabelle Brobeck, Laila Skytt, Susanne Karlsson och Malin Johansson). Kontakt togs därefter med de kommuner som visat intresse för att delta i projektet. Totalt deltog 9 kommuner i projektet. Under projektets gång har de deltagande kommunerna haft kontakt med respektive räddningstjänst för att ta reda på hur de arbetar med att minimera riskerna med PFAS och för att kartlägga brandövningsplatser samt i viss mån initiera undersökningar. Som en avslutning på projektet hölls en workshop på Länsstyrelsen där deltagande kommuner bjöds in, men även intresserade på länsstyrelsen och länets övriga kommuner. Totalt deltog 15 personer på workshopen.

Resultat

Norrköping, Åtvidaberg, Söderköping/Valdemarsvik och Linköpings kommun

Norrköping, Åtvidaberg, Söderköping/Valdemarsvik och Linköpings kommun ingår i Räddningstjänsten Östra Götaland, RTÖG, som tillsammans har bildat ett förbund. För att samordna tillsynen på brandövningsplatserna, nedlagda såväl som på pågående, har gemensam kontakt med RTÖG tagits. Under de möten som hållits med RTÖG har de fått information om projektet och dess syfte att inventera, enligt MIFO fas 1, och undersöka, enligt MIFO fas 2. RTÖG har fått till uppgift att ta fram en handlingsplan för att uppskatta när inventeringar och undersökningar kan vara klara. RTÖG har presenterat en lista på platser där brandskum har

använts vid räddningsinsatser under åren 2006-2017. Vidare har även RTÖG reviderat sina riktlinjer om dokumentation av skumanvändning vid insats och övning under året.

För den fortsatta tillsynen på pågående brandstationer och brandövningsplats i Linköpings kommun kommer en del av de frågor som togs fram i samband med projektet att ställas. Inspektion har gjorts vid flera av Åtvidabergs brandstationer. Vid inspektion på Falerums brandvärn hittades två stycken mindre cirka 2 liters plastdunkar med gammalt skummedel som omhändertogs för destruktion av RTÖG.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har inte miljötillsyn över någon räddningstjänst, men på en av platserna där räddningstjänsten övat med brandskum under 1980-talet, vid Loddby i Norrköpings kommun har Länsstyrelsen tillsyn över det förorenade område och besökte därför platsen tillsammans med RTÖG i november. Provtagning av PFAS kommer ingå som en del i den provtagning på Loddby området som ska utföras av Norrköpings kommun med statliga bidragsmedel under 2018–2019. Länsstyrelsen har också sammanställt en lista över brandövningsplatser och brandstationer där det finns bekräftat eller misstanke om att skum hanterats utifrån den dialogen som respektive deltagande kommuner haft med räddningstjänsten, se bilaga. En viss uppdatering har gjorts i EBH-stödet, men flertalet av objekten finns ännu inte registrerade i EBH-stödet.

Mjölby/Boxholms kommun

Möte med räddningstjänsten för Mjölby/Boxholm ägde rum i april 2017. På mötet fick räddningstjänsten information om projektet och dess syfte. På mötet diskuterades också bl.a. vilka inköpsrutiner som finns gällande inköp av brandskum. Mötet mynnade också ut i att räddningstjänsten skulle undersöka brandövningsplatsen vid Hulje. Provtagningen av brandövningsplatsen gjordes under hösten och undersökningsrapporten väntas komma i början av 2018. Miljökontoret kommer följa upp resultatet från undersökningen vid Huljes brandövningsplats och det finns också planer på att inventera vilka övriga platser i Boxholm och Mjölby där brandskum innehållande PFAS kan ha använts.

Motala och Vadstena kommun

Motala och Vadstena kommun har gemensam räddningstjänst. Av den anledningen samordnades ett besök med räddningstjänst av Motala och Vadstenas miljötillsynsmyndigheter. En faktainsamling gällande innehav och användning av brandskum har gjorts vid de olika brandstationerna. Brandstationer i Motala och Vadstenas kommun besöktes i juni. Vid tillsynen i Borghamn (frivillig brandkåren) omhändertogs räddningstjänsten två dunkar med brandskumsvätska (Alcoseal). Motala kommun har haft ytterligare ett möte med räddningstjänst under hösten. Provtagning vid Smedsby (kommunens nuvarande brandövningsplats) har gjorts 2012 av räddningstjänsten och 2017 gjordes ytterligare provtagning på del av området på uppdrag från samhällsbyggnadsenheten. I Motala har man valt att arbeta vidare med PFAS och brandövningsplatserna genom att räddningstjänsten ska ta fram en handlingsplan för att undersöka brandövningsplatserna där man använt skum.

Historiskt sett

- På vilka äldre brandövningsplatser har brandsläckningsskum använts? Mängd? Tidsperiod?
- På vilka företag har det tidigare utförts övningar där man har använt brandskum?
- Finns det uppgifter om användning av brandskum vid stora bränder? Vart?
- Finns det dokumentation för destruktion av brandskum? När skedde utrensningen? Hur gick den till? Hur mycket brandskum? Vilka verksamheter omfattades?

Pågående verksamheter

- På vilka pågående brandövningsplatser har skum använts? Mängd? Tidsperiod?
- På vilka företag utförs det övningar där man har använt/använder brandskum?
- Vad finns det för rutiner/kriterier för när brandsläckningsskum ska användas? Finns det tillgång till någon databas för att få uppgifter om skyddsvärda områden (vattenskyddsområden, vattentäkter, dricksvattenbrunnar, känsliga naturområden)? Hur används informationen i praktiken i så fall?
- Finns det uppsamling av skum på brandövningsplatserna? Har möjligheterna till uppsamling utretts? Hur samlas det upp och var leds det?
- Finns det möjlighet att samla upp brandskum i samband med bränder? Hur samlas det upp och var leds det?
- Finns det någon påfyllningsplats för skum? Var? Finns det risk för att spill går ut till dagvattnet/spillvattnet?
- Hur görs bedömningen av inköp av brandsläckningsmedel (produktvalsprincipen)?
- Vad händer med brandskum som blir för gammalt?
- Vilka möjligheter finns det för rening av tvättvatten? Vatten från rengöring av tankar, kläder, utrustning, slangar, etc.? Var sker rengöringen?

Bilaga 2

Sammanställning över räddningstjänstens brandövningsplatser och brandstationer där brandskum har eller kan ha hanterats

Kommun	Namn	ID EBH-stödet	Koordinat N	Koordinater E	Aktiv/Historisk
Åtvidaberg	Räddningsstationen i Åtvidaberg	192756	6452510	558197	Aktiv
Åtvidaberg	Falerums brandvörn		6445292	570962	Aktiv
Åtvidaberg	Brandövningsplats vid sockertoppen	141829	6453409	558105	Historisk
Åtvidaberg	Gamla räddningsstationen i Åtvidaberg	141902	6451015	558591	Historisk
Vadstena	Tillfällig brandövningsplats på grusplan vid småbåtshamn		6478345	493022	Historisk
Vadstena	Vadstena brandstation		6478424	494145	Aktiv
Vadstena	Borghamns station, brandvörn		6471378	481519	Aktiv
Mjölby	Huljes brandövningsplats	145144	6466606	506370	Aktiv
Mjölby	Räddningstjänsten Mjölby/Boxholm	145086	6465245	507920	Aktiv
Söderköping	Söderköpings brandstation		6483213	576386	Aktiv
Söderköping	Östra Ryds brandstation		6474460	567781	Aktiv
Söderköping	Bottnas brandstation		6473702	597744	Aktiv
Söderköping	Söderköpings gamla brandstation	192759	6483225	576873	Historisk
Norrköping	Centrums brandstation		6494445	6494445	Aktiv
Norrköping	Kvillinges brandstation		6501396	6501396	Aktiv
Norrköping	Skärblackas brandstation		6493876	6493876	Aktiv
Norrköping	Östra Husbys brandstation		6494129	6494129	Aktiv
Norrköping	Arkösunds brandstation		6484908	6484908	Aktiv
Norrköping	Kvarsebos brandstation		6501817	6501817	Aktiv
Norrköping	Krokeks brandstation		6504137	6504137	Aktiv
Norrköping	Loddbys brandövningsplats	143176	6500157	568495	Historisk
Norrköping	Station Norr Norrköping		6498142	6498142	Historisk
Norrköping	Norrköpings brandövningsfält	191804	6494299	6494299	Aktiv
Valdemarsvik	Valdemarsvik brandstation		6453017	593022	Aktiv
Valdemarsvik	Gryts brandstation		6451109	605275	Aktiv
Valdemarsvik	Valdemarsviks brandövningsplats	192751	6452542	593540	Historisk
Linköping	Lambohovs brandstation		6472329	534047	Aktiv
Linköping	Kallerstad brandstation		6475761	538166	Aktiv
Linköping	Ulrikas brandstation		6442541	525442	Aktiv
Linköping	Ljungsbro brandstation		6485925	528968	Aktiv
Linköping	Vikingstads brandstation		6471986	525544	Aktiv
Linköping	Bestorps brandstation		6455068	543543	Aktiv

Bilaga 2

Sammanställning över räddningstjänstens brandövningsplatser och brandstationer där brandskum har eller kan ha hanterats

Kommun	Namn	ID EBH-stödet	Koordinat N	Koordinater E	Aktiv/Historisk
Linköping	Station Centrum Linköping	143027	6474702	536999	Historisk
Linköping	Brandövningsplats Lambohov	192749	6471402	535096	Aktiv
Linköping	Brandövningsplats Kärna mosse	192754	6475279	530900	Historisk
Motala	Brandövningsfält vid Smedsby	144432	6491602	500840	Aktiv
Motala	Gamla räddningstjänsten Motala	144638	6488512	501510	Historisk
Motala	Tillfällig brandövningsplats vid Lantmännen, Borensberg		6490918	516258	Historisk
Motala	Tillfällig brandövningsplats vid grusplan, Tjällmo		6510012	521153	Historisk
Motala	Tjällmos brandstation		6508360	520907	Aktiv
Motala	Tillfällig brandövningsplats vid vattenverk, Tjällmo		6508732	520983	Historisk
Motala	Godegårds brandstation		65111938	509504	Historisk
Motala	Tillfällig brandövningsplats vid plan intill brandstation		6511893	509532	Historisk
Motala	Fornåsas brandstation		6481944	513397	Historisk